



**Сухачов О. О.,**  
доктор юридичних наук,  
заслужений юрист України,  
заступник начальника Департаменту  
нагляду за дотриманням законів у  
кримінальному провадженні та  
координації правоохоронної діяльності  
Генеральної прокуратури України –  
начальника управління нагляду  
за дотриманням законів СБУ та  
Державною прикордонною  
службою України  
**ORCID ID: 0000–0002–8921–2039.**

УДК 343.163+343.322

## КВАЛІФІКАЦІЙНА ОЦІНКА ЗЛОЧИНУ ПРОКУРОРОМ ПІД ЧАС ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ ДЕРЖАВНОЇ ЗРАДИ

**Анотація.** У статті обґрунтовано актуальність проблем досудового розслідування державної зради та процесуального керівництва таким розслідуванням. Коротко проаналізовано стан наукових досліджень цих проблем. Акцентовано на важливому значенні кваліфікаційної оцінки злочину прокурором під час досудового розслідування державної зради.

**Мета статті** – визначити особливості кваліфікаційної оцінки злочину прокурором під час процесуального керівництва досудовим розслідування державної зради.

Зазначається, що для кваліфікації державної зради у формі переходу на бік ворога в умовах збройного конфлікту, доведенню підлягають такі обставини: наявність збройного зіткнення, його характер (внутрішній, міжнародний, збройні конфлікти або збройні конфлікти на державному кордоні) та конкретна територія, а також період такого зіткнення.

Розкрито сутність прокурорського нагляду за досудовим розслідуванням державної зради. Проаналізовано склад цього злочину. Подано кримінально-правову характеристику різних форм його вчинення. Зазначається, що для кваліфікації дії особи як державної зради у формі шпигунства способи передачі таємної інформації можуть бути різними (усно, письмово, безпосереднє ознайомлення з будь-якими матеріалами, передача по радіо, телефону, з використанням тайників, кур'єрів тощо). Для відповідальності не має значення передаються першоджерела (оригінали документів, креслення, зразки), їх копії чи лише відомості про них (зліпки, макети, опис технічних систем, будь-яких об'єктів тощо). Тому будь-які дії, виявлені як у формі передачі в буквальному розумінні цього слова, так і в створенні умов для ознайомлення агента іншої держави з ними, підпадають під поняття передачі.

Проаналізовано практику прокурорського нагляду у формі процесуального керівництва досудовим розслідуванням державної зради у різних її формах.

Визначено проблеми, які виникають при наданні прокурором кваліфікаційної оцінки злочину під час досудового розслідування державної зради. Запропоновано шляхи вирішення цих проблем.

Показано, що від правильності такої оцінки залежить чітке визначення предмета доказування, правильна організація роботи із збирання доказів та ефективне підтримання державного обвинувачення у суді.

Робиться висновок, що кваліфікаційна оцінка злочину прокурором під час досудового розслідування державної зради є важливим елементом процесуального керівництва. Від правильності такої оцінки залежить чітке визначення предмета доказування, правильна організація роботи із збирання доказів та ефективне підтримання державного обвинувачення у суді.

**Ключові слова:** процесуальне керівництво, прокурор, нагляд за дотриманням законів, досудове розслідування, державна зрада, шпигунство.

**Постановка проблеми.** У зв'язку з подіями в АР Крим і на Донбасі, які відбуваються останні 5 років, в Україні набули розповсюдження факти вчинення громадянами України такого специфічного злочину, як державна зрада. Якщо до 2014 року органами безпеки розслідувались поодинокі випадки державної зради, то в цей час спостерігається тенденція до їх значного збільшення: в 2017 році слідчими СБ України розпочато 114 відповідних кримінальних проваджень, в 2018—166.

У зв'язку з цим особливої актуальності набувають питання досудового розслідування злочинів цієї категорії. Ефективність такого розслідування багато у чому пов'язана з належним процесуальним керівництвом, яке відповідно до ч. 2 ст. 36 КПК України покладене на прокурора.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** Окремі питання процесуального

керівництва досудовим розслідуванням останнім часом досліджували В. О. Гринюк, М. Л. Грібов, І. М. Козьяков, О. Б. Комарницька, М. А. Погорецький, Д. Б. Сергеева, О. С. Старенький, М. І. Смирнов, А. В. Столітній, І. О. Сухачова, М. В. Черноусько, О. О. Шпак<sup>1</sup> та багато інших учених. Проте особливостям процесуального керівництва досудового розслідування окремих категорій злочинів бракує уваги.

Сьогодні такі особливості визначено щодо прокурорського нагляду за досудовим розслідуванням економічних кримінальних правопорушень<sup>2</sup>, зокрема, злочинів у сфері банківського кредитування<sup>3</sup>, окремих корупційних злочинів (одержання неправомірної вигоди службовою особою<sup>4</sup>). Проведено дослідження проблем процесуального керівництва досудовим розслідуванням грабєжів та розбійних нападів<sup>5</sup>, злочинів у сфері

<sup>1</sup> М Грібов, 'Прокурорський нагляд за виконанням доручень на проведення негласних слідчих (розшукових) дій при розслідуванні грабєжів та розбоїв' (2015) 1 *Вісник кримінального судочинства* 23–282; О Комарницька, 'Теоретичні аспекти процесуального керівництва досудовим розслідуванням' (2014) 3 *Часопис цивільного і кримінального судочинства* 88–96; І Козьяков, 'Криміналістична теорія організації та процесуального керівництва прокурором досудовим розслідуванням: постановка проблеми' (2018) 1 *Вісник кримінального судочинства* 98–105; М Погорецький, 'Прокурор у кримінальному процесі: щодо визначення функцій' (2015) 6 *Право України* 86–95; М Погорецький, Д Сергеева, І Сухачова, Нагляд прокурора за дотриманням законів при використанні матеріалів оперативно-розшукової діяльності у досудовому розслідуванні: монографія / за заг. ред. проф. М. А. Погорецького (Київ, НА СБ України 2016) 268; М Погорецький, О Старенький, В Гринюк, 'Науковий висновок щодо законності здійснення досудового розслідування слідчими органів прокуратури після 20 листопада 2017 р.' (2018) 2 *Вісник кримінального судочинства* 216–221; О Старенький, 'Прокурорський нагляд за законністю отримання доказів захисником шляхом ініціювання проведення негласних слідчих (розшукових) дій' *Прокуратура України в умовах європейської інтеграції: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції* (19 травня 2016 року) (Київ, Національна академія прокуратури України 2016) 262–264; А Столітній, 'Організація прокурорського нагляду за досудовим розслідуванням у формі процесуального керівництва, роль керівника органу прокуратури в організації нагляду' (2014) 11(2) *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Юриспруденція*. 139–142; М Черноусько, 'Прокурорський нагляд у формі процесуального керівництва досудовим розслідуванням: порівняльний аспект в контексті зарубіжного досвіду та вимог міжнародних стандартів прокурорської діяльності' (2014) 27(3) *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право* 142–148; О Шпак, 'Поняття та завдання процесуального керівництва досудовим розслідуванням' (2015) 4(3) *Право і суспільство* 213–218; М Смирнов, 'Особливості нагляду прокурора у формі процесуального керівництва досудовим розслідуванням' (2016) 1 *Прикарпатський юридичний вісник* 261–264.

<sup>2</sup> В Кучер, 'Окремі аспекти процесуального керівництва прокурором досудовим розслідуванням економічних злочинів' (2013) 4 *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ* 388–393.

<sup>3</sup> А Бабошин, 'Нагляд прокурора у формі процесуального керівництва за розслідуванням злочинів у сфері банківського кредитування при проведенні слідчих (розшукових) дій' (2014) 4 *Форум права* 6–12 <[http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP\\_index.htm\\_2014\\_4\\_3](http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index.htm_2014_4_3)> дата звернення 23.06.2019.

<sup>4</sup> М Коник, 'Окремі проблеми прокурорського нагляду за документуванням оперативними підрозділами одержання неправомірної вигоди службовою особою' *Сучасні проблеми правового, економічного та соціального розвитку держави: матеріали IV Міжнар. наук-практ. конф.* (Харків, ХНУВС 2015) 213–216.

<sup>5</sup> Ю Кушнерик, 'Здійснення процесуального керівництва за законністю початку досудового розслідування грабєжів та розбійних нападів' (2015) 1–2 *Юрист України* 84–88.

незаконного обігу наркотиків<sup>1</sup> та деяких інших кримінальних правопорушень.

Проблеми процесуального керівництва досудовим розслідуванням державної зради є складними та багатоаспектними та не можуть бути цілком охоплені в межах цього дослідження.

**Мета статті** – визначити особливості кваліфікаційної оцінки злочину прокурором під час процесуального керівництва досудовим розслідуванням державної зради.

**Виклад матеріалу дослідження та його основні результати.** Досягнення зазначеної мети зумовлює необхідність розуміння змісту та визначення поняття процесуального керівництва. У науковій літературі процесуальне керівництво слушно визначають як окремих урегульований кримінальним процесуальним законом напрям діяльності прокурора в процесі досудового розслідування, який полягає у спрямуванні, координації й активізації зусиль органів досудового розслідування зі встановлення і дослідження юридично значущих обставин кримінального правопорушення, прийняття на цій основі обґрунтованих процесуальних рішень з метою викриття особи, винної у вчиненні кримінального правопорушення, та реалізації інших завдань кримінального провадження, підготовки належним чином обґрунтованого обвинувачення для наступного відстоювання у суді, що здійснюється шляхом поєднання форм і засобів, орієнтованих на забезпечення ефективного розслідування та неухильне додержання вимог закону<sup>2</sup>.

Участь прокурора на досудовому провадженні забезпечує за допомогою наглядових повноважень попередження, своєчасне виявлення й усунення можливих порушень закону, забезпечення

законності всього досудового розслідування (мета нагляду); за допомогою повноважень, пов'язаних із процесуальним керівництвом, – швидке, повне і неупереджене досудове розслідування кримінального правопорушення<sup>3</sup>.

Специфіка прокурорського нагляду в кримінальному провадженні та повноваження прокурора, які мають владно-розпорядчий характер, дають можливість стверджувати про здійснення прокурором нагляду у формі процесуального керівництва досудовим розслідуванням, яке має постійний і безперервний характер. Нагляд не може бути зведений до одного лише спостереження за виконанням законів під час здійснення досудового провадження. За допомогою своїх владно-розпорядчих повноважень прокурор не лише виявляє, але й безпосередньо усуває порушення закону та інші недогляди слідчого, що є проявом процесуального керівництва з боку прокурора, яке дає змогу правильно визначити головний напрям діяльності слідчого в конкретному кримінальному провадженні<sup>4</sup>.

Важливим елементом процесуального керівництва досудовим розслідуванням є кваліфікаційна оцінка злочину прокурором під час досудового розслідування. Це повністю стосується питань державної зради.

Чинним Кримінальним кодексом України (ст. 111) визначено кримінальну відповідальність за державну зраду – діяння, умисно вчинене громадянином України на шкоду суверенітету, територіальній цілісності та недоторканості, обороноздатності, державній, економічній чи інформаційній безпеці України: перехід на бік ворога в умовах воєнного стану або в період збройного конфлікту,

<sup>1</sup> І Папуша, 'Особливості процесуального керівництва досудовим розслідуванням злочинів у сфері незаконного обігу наркотиків' (2015) 1 *Південноукраїнський правничий часопис* 100–104.

<sup>2</sup> А Дворник, 'Процесуальне керівництво прокурором досудовим розслідуванням' (2013) 3 *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренка* 173.

<sup>3</sup> М Смирнов, 'Особливості нагляду прокурора у формі процесуального керівництва досудовим розслідуванням' (2016) 1 *Прикарпатський юридичний вісник* 263.

<sup>4</sup> М Смирнов, 'Особливості нагляду прокурора у формі процесуального керівництва досудовим розслідуванням' (2016) 1 *Прикарпатський юридичний вісник* 263.

шпигунство, надання іноземній державі, іноземній організації або їх представникам допомоги в проведенні підривної діяльності проти України.

Узагальнення результатів наукових досліджень щодо кваліфікації державної зради<sup>1</sup> та аналіз практики органів досудового розслідування СБ України дозволяє стверджувати, що об'єктивна сторона державної зради може виявлятися в різних формах, які визначені у вказаній нормі КК України і є вичерпними.

Перехід на бік ворога полягає в наданні безпосередньої допомоги державі, з якою Україна перебуває в умовах воєнного стану або збройного конфлікту. Форми такого переходу можуть бути різними: перехід до ворога через лінію фронту; вступ до армії ворожої держави; участь за її завданням у бойових діях проти України; надання різної допомоги агентам такої держави тощо. Перехід на бік ворога може полягати як у переході на територію ворожої держави (фізичний перехід), так і в наданні допомоги такій державі або її представникам на території України (інтелектуальний перехід). У цій формі державна зрада визнається закінченою з моменту, коли особа фактично почала надавати допомогу ворогові. Обов'язковою ознакою об'єктивної сторони цієї форми державної зради є час вчинення злочину – в умовах воєнного стану або в період збройного конфлікту.

У практичній діяльності труднощі викликає визначення змісту таких об'єктивних ознак державної зради, як «умови воєнного стану» і «період збройного конфлікту», у зв'язку з відсутністю їх визначення у чинному КК України.

Водночас, у законах України «Про оборону України» і «Про правовий ре-

жим воєнного стану» визначено, що воєнний стан – це особливий правовий режим, що вводиться в Україні або в окремих її місцевостях у разі збройної агресії чи загрози нападу, небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності та передбачає надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню, військовим адміністраціям та органам місцевого самоврядування повноважень, необхідних для відвернення загрози, відсічі збройної агресії та забезпечення національної безпеки, усунення загрози небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності, а також тимчасове, зумовлене загрозою, обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень.

Воєнний стан вводиться указом Президента України та затверджується Верховною Радою України з визначенням конкретного строку, на який він оголошується.

У теорії кримінального права до ознак воєнного стану, для кваліфікації дій особи як державної зради відносять:

- нормативно-правову – наявність нормативно-правового акту про оголошення воєнного стану;
- ситуаційну – наявність конкретної оголошеної ситуації у вигляді чинного режиму воєнного стану;
- територіальну – місцем вчинення злочину є територія, на якій оголошено воєнний стан;
- часову – дія нормативного акту про оголошення воєнного часу на час вчинення злочину<sup>2</sup>.

Відповідно до ст. 1 Закону України «Про національну безпеку України»

<sup>1</sup> О Зайцев, 'До питання державної зради у формі шпигунства (ст. 111 КК України)' (2017) 3 *Вісник Луцького державного університету внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренка* 48–58; О Зайцев, В Філіпенко, 'Перехід на бік ворога в умовах воєнного стану або в період збройного конфлікту як одна з форм учинення державної зради' (2017) 1 *Вісник Луцького державного університету внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренка* 53–63; І Словоцька, 'Суверенітет як об'єкт державної зради: доктринальний аналіз' (2015) 14(2) *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Юриспруденція* 68–70; Н Кончук, 'Об'єкт складу злочину «Державна зрада»' (2015) 4 *Європейські перспективи* 89–95; Н Кончук, 'Суб'єкт складу злочину-державна зрада' (2016) 2 *Європейські перспективи* 58–62.

<sup>2</sup> Л Демидова, 'Кримінально-правова оцінка умов воєнного стану та періоду збройного конфлікту при кваліфікації державної зради' (2014) 28 *Питання боротьби зі злочинністю* 87.

збройний конфлікт – збройне зіткнення між державами (міжнародний збройний конфлікт, збройний конфлікт на державному кордоні) або між ворогуючими сторонами в межах території однієї держави, як правило, за підтримки ззовні (внутрішній збройний конфлікт).

Таким чином, для кваліфікації державної зради у формі переходу на бік ворога в умовах збройного конфлікту доведенню підлягають такі обставини: наявність збройного зіткнення, його характер (внутрішній, міжнародний збройні конфлікти або збройні конфлікти на державному кордоні) та конкретна територія, а також період такого зіткнення.

Також значення при кваліфікації особою вчиненого має визначення сторін конфлікту при оголошеному воєнному стані або збройного конфлікту з доведенням, що іншою стороною є саме ворог.

Шпигунство – це передача або збирання з метою передачі іноземній державі, іноземній організації або їх представникам відомостей, що становлять державну таємницю.

Державна таємниця стала предметом кримінально-правової охорони ще до появи злочину «державна зрада». Шпигунство як форма державної зради вперше законодавчо закріплена в Кримінальному Уложенні 1903 року. Подальша регламентація цієї форми злочину відбулася в радянський період України. З аналізу обвинувальних вироків за ст. 111 КК України, що піддані вивченню, предметом шпигунства стали відомості про штатний розклад військових та правоохоронних підрозділів, що діють у зоні АТО. Особливою увагою іноземних розвідувальних організацій користуються відомості щодо виконаних завдань Військово-повітряними силами Збройних Сил України. У 2014–2017 рр. державна зрада вчинялася громадянами України на користь військових та розвідувальних органів Російської Федерації

або підконтрольних їм структур. Державна таємниця була передана з використанням телефонного зв'язку, СМС та ММС – повідомленнями, через використання електронної поштової скриньки в мережі Інтернет, з використанням флеш-накопичувача. Громадяни України йдуть на зраду заради переїзду до сусідньої країни та матеріального забезпечення їх родин. Русійною силою виступають також власні переконання недовіри та неприйняття чинної влади в Україні. Шпигунами здебільшого є військовослужбовці Збройних Сил України, працівники правоохоронних структур та тимчасово безробітні<sup>1</sup>.

Проблемним питанням, з якими стикаються прокурори під час здійснення процесуального керівництва досудовим розслідуванням у кримінальних провадженнях зазначеної категорії, є правильність визначення судового експерта та своєчасність призначення судових експертиз. Насамперед, це стосується призначення експертизи з метою віднесення незаконно переданих відомостей саме до державної таємниці, що має місце при такій формі державної зради, як шпигунство.

Відповідно до ст. 518 КПК України проведення експертизи щодо законності віднесення інформації у сфері оборони, економіки, науки і техніки, зовнішніх відносин, державної безпеки та охорони правопорядку до державної таємниці, зміни ступеня секретності цієї інформації та її розсекречування, підготовка висновку щодо завданої національній безпеці України шкоди у разі розголошення секретної інформації чи втрати матеріальних носіїв такої інформації здійснюється посадовою особою, на яку покладено виконання функцій державного експерта з питань таємниць відповідно до закону у сфері державної таємниці. У такому разі на зазначену особу поширюються обов'язки і права, які передбачено для експертів.

<sup>1</sup> О. Зайцев, 'До питання державної зради у формі шпигунства (ст. 111 КК України)' (2017) З *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренка* 58.

Таким чином, вже на початковому етапі досудового розслідування необхідно встановити, до якої саме сфери відносяться розголошені відомості і забезпечити невідкладне призначення експертизи відповідному експерту. Перелік таких експертів визначено в «Переліку посадових осіб, на яких покладається виконання функцій державного експерта з питань таємниць», затвердженому Указом Президента України від 01.01.2019 за № 987/2009 з подальшими змінами.

Наприклад, Генеральною прокуратурою України здійснювалося процесуальне керівництво досудовим розслідуванням у кримінальному провадженні за ч. 1 ст. 14, ч. 1 ст. 111 КК України стосовно колишнього військового комісара Іллічівського РВК Донецької області П., який за завданням представника іноземної спецслужби збирав відомості військового характеру, в тому числі й такі, що містять державну таємницю. На початковому етапі досудового розслідування стороною обвинувачення невідкладно призначено судову експертизу з питань державної таємниці. Завдяки цьому досудове розслідування завершено швидко, зазначену особу вироком Корецького районного суду Рівненської області від 18.12.2017 визнано винним у вчиненому злочині і засуджено до 14 років позбавлення волі з позбавленням військового звання.

Не варто також забувати, що для кваліфікації дій особи як державної зради у формі шпигунства способи передачі таємної інформації можуть бути різними (усно, письмово, безпосереднє ознайомлення з будь-якими матеріалами, передача по радіо, телефону, з використанням тайників, кур'єрів тощо). Для відповідальності не має значення передаються першоджерела (оригінали документів, креслення, зразки), їх копії чи лише відомості про них (зліпки, макети, опис технічних систем, будь-яких об'єктів тощо). Тому будь-які дії, виявлені як у формі передачі в буквальному розумінні цього слова, так і у створенні умов для озна-

йомлення агента іншої держави з ними, підпадають під поняття передачі.

Надання іноземній державі, іноземній організації або їх представникам допомоги в проведенні підривної діяльності проти України полягає в будь-якій допомозі у проведенні підривної діяльності проти інтересів України. Вичерпного переліку таких форм «допомоги» чинне законодавство не містить, тому вона може виявлятися в сприянні резидентам (таємним представникам іноземних розвідок), укриття розвідника або його спорядження, вербування агентів для проведення підривної діяльності проти України тощо. Цією формою охоплюються і випадки, коли особа за завданням іноземних держав або їх представників організовує (або вчинює) на шкоду Україні будь-який інший злочин проти основ національної безпеки України (наприклад, диверсію, посягання на життя державного чи громадського діяча).

У цій формі державна зрада вважається закінченою з моменту, коли особа фактично почала надавати допомогу іноземній державі, іноземній організації чи їх представникам у проведенні підривної діяльності проти України.

З практичного погляду більшість зареєстрованих випадків державної зради у цій формі зводяться до вербування громадянами України за дорученням іноземних спецслужб інших громадян, які в силу своїх знань, посад, кола спілкування тощо можуть сприяти підриву обороноздатності країни.

Зокрема, вироком Деснянського районного суду м. Києва від 26.05.2017 визнано винним та засуджено до 12 років позбавлення волі з конфіскацією всього належного йому майна за ч. 1 ст. 111 КК України громадянина України В., який у лютому-березні 2016 року за дорученням іноземних спецслужб здійснював агентурно-вербувальну роботу щодо командира інженерно-саперного взводу однієї з військових частин. Процесуальне керівництво досудовим розслідуванням і підтримання державного обвинувачен-

ня забезпечувалося прокурорами Генеральної прокуратури України.

Частина 2 ст. 111 КК України також передбачає заохочувальну норму про звільнення від кримінальної відповідальності громадянина України, якщо він на виконання злочинного завдання іноземної організації чи їх представників ніяких дій не вчинив і добровільно заявив про свій зв'язок з ними та про отримання завдання.

Для застосування цієї норми потрібно встановити обов'язкову сукупність трьох умов: 1) отримання громадянином України злочинного завдання від іноземної держави, іноземної організації, їх представників; 2) не вчинення жодних дій на виконання цього

завдання; 3) добровільна заява органам державної влади про свій зв'язок з іноземною державою, іноземною організацією, їх представниками і про отримане завдання. Відсутність хоча б однієї з цих обставин виключає можливість звільнення особи від кримінальної відповідальності.

**Висновки.** Таким чином, кваліфікаційна оцінка злочину прокурором під час досудового розслідування державної зради є важливим елементом процесуального керівництва. Від правильності такої оцінки залежить чітке визначення предмета доказування, правильна організація роботи із збирання доказів та ефективне підтримання державного обвинувачення у суді.

## REFERENCES

### AUTHORED BOOKS

1. Pohoretskyi M A, Serhieieva D B, Sukhachova I O, *Nahliad prokurora za doderzhanniam zakoniv pry vykorystanni materialiv operatyvno-rozshukovoi diialnosti u dosudovomu rozsliduvanni: monohrafiia* [Supervision of the prosecutor following the observance of the laws when using the materials of operational and investigative activities in the pre-trial investigation: a monograph] / za zah. red. prof. M.A. Pohoretskoho (NA SB Ukrainy 2016) 268 [in Ukrainian].

### ARTICLES

2. Hribov M L, 'Prokurorskyi nahliad za vykonanniam doruchen na provedennia nehlasnykh slidchykh (rozshukovykh) dii pry rozsliduvani hrabezliv ta rozboiv' [Prosecutorial oversight of the execution of orders to hold secret investigative (search) actions during investigated robberies and robberies] (2015) 1 *Visnyk kryminalnogo sudochynstva* 23–28 [in Ukrainian].

3. Komarnytska O B, 'Teoretychni aspekty protsesualnogo kerivnytstva dosudovym rozsliduvanniam' [Theoretical aspects of procedural guidance to pre-trial investigation] (2014) 3 *Chasopys tsyvilnogo i kryminalnogo sudochynstv* 88–96 [in Ukrainian].

4. Koziakov I M, 'Kryminalistychna teoriia orhanizatsii ta protsesualnogo kerivnytstva prokurorom dosudovym rozsliduvanniam: postanovka problemy' [Forensic theory of organization and procedural guidance by prosecutor with pre-trial investigation: problem statement] (2018) 1 *Visnyk kryminalnogo sudochynstva* 98–105 [in Ukrainian].

5. Pohoretskyi M A, Prokuror u kryminalnomu protsesi: shchodo vyznachennia funktsii [Prosecutor in criminal proceedings: regarding the definition of functions] (2015) 6 *Pravo Ukrainy* 86–95 [in Ukrainian].

6. Pohoretskyi M A, Starenkyi O S, Hryniuk V O, 'Naukovyi vysnovok shchodo zakonnosti zdiisnennia dosudovoho rozsliduvannia slidchymy orhaniv prokuratury pislia 20 lystopada 2017' [Scientific Opinion Concerning the Legality of Pre-trial Investigation by Investigators of the Prosecutor's Office after November 20, 2017] (2018) 2 *Visnyk kryminalnogo sudochynstva* 216–221 [in Ukrainian].

7. Stolitnii A V, 'Orhanizatsiia prokurorskoho nahliadu za dosudovym rozsliduvanniam u formi protsesualnogo kerivnytstva, rol kerivnyka orhanu prokuratury v orhanizatsii nahliadu' [Organization of prosecutorial supervision of a pre-trial investigation in the form of procedural guidance, the role of the head of the prosecutor's office in the organization of supervision] (2014) 11(2) *Naukovyi visnyk Mizhnarodnogo humanitarnogo universytetu. Serii: Yurysprudentsiia* 139–142 [in Ukrainian].

8. Chornousko M V, 'Prokurorskyi nahliad u formi protsesualnogo kerivnytstva dosudovym rozsliduvanniam: porivnialnyi aspekt v konteksti zarubizhnogo dosvidu ta vymoh mizhnarodnykh standartiv prokurorskoï diialnosti' [Prosecution supervision in the form of procedural guidance to a pre-trial investigation: a comparative aspect in

the context of foreign experience and the requirements of international standards of prosecution] (2014) 27(3) *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu*. Serii: Pravo 142–148 [in Ukrainian].

9. Shpak O O, 'Poniattia ta zavdannia protsesualnoho kerivnytstva dosudovym rozsliduvanniam' [Concept and tasks of procedural guidance to pre-trial investigation] (2015) 4(3) *Pravo i suspilstvo* 213–218 [in Ukrainian].

10. Smyrnov M I, 'Osoblyvosti nahliadu prokurora u formi protsesualnoho kerivnytstva dosudovym rozsliduvanniam' [Features of supervision of the prosecutor in the form of procedural guidance to pre-trial investigation] (2016) 1 *Prakarpatskyi yurydychnyi visnyk* 261–264 [in Ukrainian].

11. Kucher V O, 'Okremi aspekty protsesualnoho kerivnytstva prokurorom dosudovym rozsliduvanniam ekonomichnykh zlochyniv' [Separate aspects of procedural guidance by the prosecutor with the pre-trial investigation of economic crimes] (2013) 4 *Naukovyi visnyk Dnipropetrovskoho derzhavnoho universytetu vnutrishnikh sprav* 388–393 [in Ukrainian].

12. Baboshyn A M, 'Nahliad prokurora u formi protsesualnoho kerivnytstva za rozsliduvanniam zlochyniv u sferi bankivskoho kredyuvannia pry provedenni slidchykh (rozshukovykh) dii' [Supervision of the prosecutor in the form of procedural guidance for the investigation of crimes in the field of bank lending in conducting investigative (search) actions] (2014) 4 *Forum prava* 6–12 <[http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP\\_index.htm\\_2014\\_4\\_3](http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index.htm_2014_4_3)> data zvernennia 02.06.2019 [in Ukrainian].

13. Kushneryk Yu A, 'Zdiisnennia protsesualnoho kerivnytstva za zakonnistiu pochatku dosudovoho rozsliduvannia hrabezliv ta rozbiinykh napadiv' [Implementation of procedural guidance on the legality of the pre-trial investigation of robbery and robberies] (2015) 1(2) *Yuryst Ukrainy* 84–88 [in Ukrainian].

14. Papusha I O, 'Osoblyvosti protsesualnoho kerivnytstva dosudovym rozsliduvanniam zlochyniv u sferi nezakonnoho obihu narkotyktiv' [Features of procedural guidance for pre-trial investigation of crimes in the field of illicit drug trafficking] (2015) 1 *Pivdenoukrainskyi pravnychi chasopys* 100–104 [in Ukrainian].

15. Dvornyk A A, 'Protseualne kerivnytstvo prokurorom dosudovym rozsliduvanniam' [Procedural guidance by the prosecutor on pre-trial investigation]. (2013) 3 *Visnyk Luhanskoho derzhavnoho universytetu vnutrishnikh sprav imeni E. O. Didorenka* 168–174 [in Ukrainian].

16. Zaitsev O V, 'Do pytannia derzhavnoi zrady u formi shpyhunstva (st. 111 KK Ukrainy)' [On the issue of treason in the form of espionage (Article 111 of the Criminal Code of Ukraine)] (2017) 3 *Visnyk Luhanskoho derzhavnoho universytetu vnutrishnikh sprav imeni E. O. Didorenka* 48–58 [in Ukrainian].

17. Zaitsev O V, Filipenko V R, 'Perekhid na bik voroha v umovakh voiennoho stanu abo v period zbroinoho konfliktu yak odna z form uchynennia derzhavnoi zrady' [Transition to the side of the enemy in a martial law or during an armed conflict as one of the forms of treason] (2017) 1 *Visnyk Luhanskoho derzhavnoho universytetu vnutrishnikh sprav imeni E. O. Didorenka* 53–63 [in Ukrainian].

18. Slovka I Ye, 'Suverenitet yak ob'ekt derzhavnoi zrady: doktrynalnyi analiz' [Sovereignty as an Object of State Treason: Doctrinal Analysis] (2015) 14(2) *Naukovyi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu*. Serii: Yurysprudentsiia 68–70 [in Ukrainian].

19. Konchuk N S, 'Ob'ekt skladu zlochynu «Derzhavna zrada»' [The object of the crime is «State betrayal»] (2015) 4 *Yevropeiski perspektyvy* 89–95 [in Ukrainian].

20. Konchuk N S, 'Sub'ekt skladu zlochynu-derzhavna zrada' [The subject of crime is state betrayal] (2016) 2 *Yevropeiski perspektyvy* 58–62 [in Ukrainian].

21. Demydova L M, (2014) 'Kryminalno-pravova otsinka umov voiennoho stanu ta periodu zbroinoho konfliktu pry kvalifikatsii derzhavnoi zrady' [Criminal evaluation of martial law conditions and armed conflict during state treason qualification] *Pytannia borotby zi zlochynnistiu*, 28, 79–88 [in Ukrainian].

22. Zaitsev O V, 'Do pytannia derzhavnoi zrady u formi shpyhunstva (st. 111 KK Ukrainy)' [On the issue of treason in the form of espionage (Article 111 of the Criminal Code of Ukraine)] (2017) 3 *Visnyk Luhanskoho derzhavnoho universytetu vnutrishnikh sprav imeni E. O. Didorenka* 48–58 [in Ukrainian].

## CONFERENCE PAPERS

23. Starenkyi O S, 'Prokurorskyi nahliad za zakonnistiu otrymannia dokaziv zakhysnykom shliakhom initsiuvannia provedennia nehlasnykh slidchykh (rozshukovykh) dii' [Prosecutorial supervision of the legality of obtaining evidence by a defender by initiating a secret investigation (investigation) action]. *Prokuratura Ukrainy v umovakh yevropeiskoi intehratsii: materialy Mizhnarodnoi naukovy-praktychnoi konferentsii* (19 travnia 2016 roku) (Natsionalna akademiia prokuratury Ukrainy 2016) 262–264 [in Ukrainian].

24. Konyk M Yu, 'Okremi problemy prokurorskoho nahliadu za dokumentuvanniam operatyvnymy pidrozdilamy oderzhannia nepravomirnoi vyhody sluzhbovoiu osoboiu' [Separate problems of the prosecutor's oversight of documenting operational units to obtain an unlawful benefit by an official] *Suchasni problemy pravovoho, ekonomichnoho ta sotsialnoho rozvytku derzhavy: materialy IV Mizhnar. nauk. – prakt. konf.* (Kharkiv, KhNUVS2015) 213–216 [in Ukrainian].



**Suhachov O.,**  
 Doctor of Law,  
 Honored Lawyer of Ukraine,  
 Deputy Head of the Department for  
 Supervising the Compliance with  
 the Laws in the Criminal Procedure  
 and Coordination of Law Enforcement  
 of the Prosecutor General's  
 Office of Ukraine – Head of the  
 Supervision Department for observance  
 of the laws of the SBU and the State  
 Border Guard Service of Ukraine  
**ORCID ID:** 0000–0002–8921–2039

### **The qualification of crime by prosecutor during pre-trial investigation of treason**

*The article substantiates the relevance of the problems of pre-trial investigation of treason against the State and procedural management of such an investigation. A brief analysis of the state of scientific research of these problems is fulfilled. The emphasis is placed on the importance of a prosecutor's qualification assessment of a crime during pre-trial investigation of treason against the State.*

*It is noted that in order to qualify treason in the form of an adhering to the enemy in conditions of armed conflict, the following circumstances are subject to proof: the presence of an armed conflict, its nature (internal, international armed conflicts or armed conflicts at the state border) and a specific territory, as well as the period of such conflict.*

*The essence of prosecutorial supervision over the pre-trial investigation of treason against the State is revealed. The structure of this crime is analyzed. The criminal-law description of various forms of his commission is filed. It is noted that in order to qualify the actions of a person as a treason against the State in the form of espionage, the ways of transmitting classified information may be different (oral, written, direct reading of any material, radio, telephone, with using caches, couriers etc.). For the responsibility there is no significance of the transmitted primary sources (originals of documents, drawing, samples), their copies or only information about them (casts, layouts, description of technical systems, any objects, etc.). Therefore, any actions detected either in the form of a transfer in the literal sense of the word, or in creating conditions for familiarizing the agent of another state with them, fall under the concept of transfer.*

*The practice of prosecutorial supervision in the form of procedural guidance by pre-trial investigation of treason against the State in its various forms is analyzed.*

*The problems that arise when a prosecutor gives a qualification assessment of a crime during a pre-trial investigation of treason against the State is determined. The ways of solving these problems are offered.*

*It is shown that the correctness of such an assessment depends on a clear definition of the subject of evidence, the correct organization of work for the gathering of evidence and the effective maintenance of the state prosecution in court.*

*It is concluded that the qualifying assessment of a crime by a prosecutor during a pre-trial investigation of treason against the State is an important element of procedural guidance. The correctness of such an assessment depends on a clear definition of the subject of proof, the correct organization of work for the gathering of evidence and the effective maintenance of the state prosecution in court.*

**Key words:** *procedural guidance, prosecutor, supervision over compliance with legislation, pre-trial investigation, treason against the State, espionage.*

*Стаття надійшла до редакції журналу 06.09.2019.*